

یا حق

استاد سخن شاعر نامدار ایرانی سعدی ، چه زیبا می فرمایند : « هر نفسی که فرو می رود ممد حیات است و چون بر می آید مفرح ذات ، پس در هر نفس دو نعمت وجود دارد و بر هر نعمت شکری واجب . از دست و زبان که بر آید کز عهده شکرش به در آید . » بنده همان به که از تقصیر خویش عذر به در گاه خدای آورد و نه سزاوار خداوندیش کس نتواند که به جای آورد.

ناتوانی آدمی در مقابل شمارش نعمت های بی کران حضرت رحمان بر کسی پوشیده نیست تا چه رسد به شکر گزاری انسان به درگاه خدای بی نیاز ، خدایی که نیاز به هیچ چیز و هیچ موجودی ندارد . چه زیبا می فرماید مولا علی علیه السلام : « خدایا من آن چنان که شایسته ی خداوندیت هست نتوانستم و نمی توانم عبادت کنم . » حالا عبادت و اطاعت ما کجا و عبادات امیر المؤمنین کجا ؟ اما در مقابل این همه نعمت که فقدان کوچکترین آن ها بزرگترین مشکلات را در زندگی روز مره ایجاد خواهد کرد بی انصافی است که انسان حداقل شکر گزار آنها نباشد.

بی شک بهترین تجلی شکرگزاری انسان در مقابل خدای رحمان نماز است . نماز در واقع احساس نیاز به در گاه بی نیاز است . احساس عجز در مقابل توانای مطلق است ؛ احساس کوچکی و خاکساری در مقابل بزرگ مطلق است.

نماز آرامش عمیقی است در دنیای پر تلاطم کنونی ، هرچه نماز خالصانه تر باشد ژرفای این آرامش بیشتر خواهد بود . به فرموده ی مولا علی علیه السلام نماز پناه گاهی محکم در برابر شیطان است و چه نیاز است به دژ محکم نماز در دنیای کنونی که حيله های گوناگون شیطان انسان عصر حاضر را مسحور خود کرده است.

نماز داروی جسم و روان آدمی است در مقابل بیماری های گوناگونی که ما در گیر آن هستیم و بیشتر آنها ریشه در اضطراب ، تشویش ، ترس ، نگرانی ، حسادت ، کینه و غیره دارد.

طبق آیه شریفه « الا بذکر الله تطمئن القلوب » آگاه باشید یاد خداوند دلها را آرامش می بخشد و دل و جانی که آرام با یاد خدا شود قطعاً از دلشوره و اضطراب خالی خواهد شد و این هم باعث سلامت جسم و روان انسان می شود .

نماز ، نیاز امروز و آسایش فرداست . بالا ترین نیاز آدمی در دنیای پر تلاطم صنعتی امروز ، نماز است چرا که دنیای صنعتی علاوه بر مزایای فراوانی که دارد و کار های روز مره را آسان نموده است ، اما انسان را مانند ماشین فاقد احساس و عاطفه و ادراکات عمیق نموده ، تا جایی که میزان افسردگی و غمگینی برای انسان عصر حاضر چندین برابر قرنهای گذشته است . بنابراین نیاز به نماز در دنیای کنونی بیشتر از هر موقع احساس می شود .

و قطعاً «در جهان آخرت اولین سؤال نماز است» و میزان قبولی همه اعمال با توجه به نماز است . (رسول اکرم (ص))

نماز بهترین چیز برای تأمین آسایش فردی انسان است.

خدا ترسی

«خدایا من و فرزندانم را خدا ترس قرار بده»

بنا به فرمایش مولا علی علیه السلام ترس بالاترین گناه است اما ترس از خدا یا تقوا بهترین چیز است زیرا آنان که خدا ترس تر هستند همیشه نگرانی دائمی با نام خدا دارند ، در خوش ترین حالات مغرور نیستند و در غمگین ترین حالات نا امید نمی شوند.

پدران و مادران گرامی ، اگر ما فرزندان خدا ترس و نماز خوان داشته باشیم ، دیگر نگران دوست شدن آنها با دوستان نا باب نخواهیم بود زیرا جرأت «نه» گفتن را به دوستانشان در مقابل هر خواسته ی غیر معقول خواهند داشت و این باعث ایجاد یک حاشیه امن برای عزیزانمان خواهد شد و آسودگی خیال را برای پدران و مادران فراهم خواهد نمود.

اگر فرزندانمان خالصانه نماز بخوانند ، ترس معتاد شدن آنها را نخواهیم داشت زیرا آنان اعتماد به نفس لازم را جهت مقابله با هر کار زشتی خواهند داشت ، چرا که به فرموده ی قرآن مجید « انَّ الصَّلَاةَ تَنْهَى عَنِ الْفَحْشَاءِ وَالْمُنْكَرِ » قطعاً نماز باز می دارد انسان را از هر کار زشتی و عزیزانمان اهرم باز داشتن از هر بدی را به همراه دارند.

اگر ما نور چشمانمان را به نماز امر کنیم آنها عصای بسیار خوبی برای پیری مان خواهند شد و طبق امر خدا احترام به والدین را آویزه ی گوش خود خواهند نمود و خیالمان از بی احترامی ها و بی مهری های فرزندان برای همیشه را حت خواهد شد لذا دیگر ترس از تنها گذاشتنمان در زمان بی کسی مخصوصاً در ایام کهن سالی را نخواهیم داشت وما والدین در ایام پیری در کنار نوه های عزیزمان زندگی خواهیم کرد نه در آسایشگاه های سالمندان.

اگر میوه های زندگی مان ، خدا ترس و نماز خوان باشند جامعه ای امن خواهیم داشت زیرا همین فرزندان در آینده سکان دار امور مختلف ایران عزیز خواهند بود و به پزشکی متعهد و دلسوز ، مهندسی کار آمد و با تقوا ، کارمندی با نشاط و سرزنده و یا حتی کار گری دلسوز که برای پیشرفت کشورش از سر ذوق و علاقه کار می کند ، تبدیل خواهند شد.

در چنین جامعه ای دیگر خبری از کم کاری ، رشوه خواری ، زیرمیزی ، از زیر کار در رفتن ، اختلاس های بزرگ و غیره خبری نخواهد بود.

جامعه ای که مردمان آن خالصانه نماز می خوانند ، روح کمک و تعاون و دلسوزی و نوع دوستی در آن بسیار زیاد است زیرا همه این ها لازمه قبولی نماز است ، همان طور که در نماز به یگانگی خدا و رسالت نبی اکرم صلی الله علیه و آله و سلم شهادت می دهیم قطعاً به دین پیامبر نیز باید پای بند باشیم.

اگر نماز هایمان از سر صدق باشد ، نگاه حرام ، دروغ ، غیبت ، دو رویی ، سوء ظن و دیگر گناهان از ما سر نخواهد زد.

با توجه به موارد ذکر شده ، نماز صادقانه کارخانه ی انسان سازی ای است که جامعه را به سوی مدینه فاضله پیش خواهد برد ؛ جامعه ای که هدف و آرزوی همه ی بشریت از ابتدای خلقت تا کنون بوده است.

اما اگر زمانی در جامعه ای انسان هایی که نماز میخوانند در ادارات به ارباب رجوع پاسخ درست ندهند و رشوه خواری و زیرمیزی در آنجا فراوان شود و در بیمارستان ها پزشکان و پرسنل خوب به بیماران رسیدگی نکنند و مهندسان و معماران آن جامعه از مصالح مرغوب در سازه ها استفاده نکنند و بازاریان جامعه دست به احتکار و گران فروشی بزنند و کار خانه های آن ، اجناس تقلبی و بی کیفیت عرضه کنند و هزاران عیب و ایرادی که امروزه در جامعه ما وجود دارد به نظر شما ناشی از چیست؟

آری درست حدس می زنید. نماز هایمان خالصانه نیست ، در آن رنگ و ریا وجود دارد. از روی عادت است که هر روز تکرار می شود و نماز را برای رفع تکلیف می خوانیم. خلاصه امر اینکه نماز مخلصانه به درگاه یزدان پاک ادا نمی شود.

متأسفانه در بسیاری از موارد می بینیم مردمانی از ناحیه دین برای خود منبع در آمدی ایجاد کرده اند و به قول معروف از بحث دین و نماز برای خود دکان و بازار کسب نموده اند. آنان دنیا را به آخرت فروخته اند و چه بد معامله ای کرده اند با خدای خود و قرآن کریم می فرماید «وای به حال آنان و آنچه که کسب نموده اند»

فلسفه اذکار نماز

چه زیباست صدای اذان که هر صبح و ظهر و شب از مأذنه های مساجد پخش می شود. این صدا به منزله دعوت نامه ای است به هرکس که این صدا را می شنود.

وقتی می گوئیم «الله اکبر» یعنی اینکه خداوند از هر چه که از افکار و اوهام و تصورات و توصیفات انسان میگذرد بالا تر است.

« اشهد ان لا اله الا الله» یعنی اینکه اله و معبودی جز خداوند یگانه برای من وجود ندارد.

این اله و معبود خیلی وقت ها در آدمی به صورت ثروت و مال ، جاه و مقام ، همسر و فرزندان ، حب دنیا ، ترس از غیر خدا ، تن دادن به امیال و شهوات ، گرفتن نیاز ها از غیر خدا و گونه های دیگر بروز و ظهور می کند و هنگامی که آدمی می گوید «اشهد ان لا اله الا الله» معبودی جز الله نیست هرچه غیر خداست را کنار می گذارد.

«اشهد ان محمداً رسول الله» مسلمانان گواهی به رسالت نبی اکرم صلی الله می دهند و پای بندی به همه اصول و قواعد و قوانین دین اسلام را مجدداً عهد می کنند.

«اشهد ان علیاً ولی الله» شیعیان این جمله را در اذان و اقامه می گویند چرا که مولا علی علیه السلام را به عنوان جانشین رسول خدا و سر پرست مؤمنان و نشانه رحمت خدا می دانند.

«حی علی الصلاة» مؤمنان بر پای نماز و اقامه و زنده نگه داشتن واجب ترین مسئله دینی را متذکر می شوند.

«حی علی الفلاح» مسلمانان رستگاری را در نماز می دانند چرا که با نماز انسان به بالا ترین درجات رستگاری و قرب الهی می رسد.

«حی علی خیر العمل» مؤذن شتاب کردن برای بهترین عمل یعنی نماز را مجدداً یادآور می شود. نماز بهترین عمل است زیرا وسیله رد یا قبولی هر عمل نیکی از انسان است و با نماز انسان به سوی اعمال نیک دیگر رهنمون می شود.

«قد قامت الصلاة» این جمله فقط در ذکر اقامه تکرار می شود. قامت یا اقامه کردن نماز با برپا کردن و انجام نماز فرق می کند و این ادای حق نماز است و اگر ما نماز را واقعاً اقامه کنیم دیگر هیچ وقت شیاطین نمی توانند ما را وسوسه کنند و این آرزوی حضرت ابراهیم علیه سلام و دیگر پیامبران برای فرزندانشان بوده است.

«نیت» ما در نماز نیتمان «قریه الی الله» است یعنی برای رضای خدا و همیشه نیت ریشه ی قبولی همه اعمال آدمی است.

«تکبیره الاحرام» انسان وقتی «الله اکبر» می گوید وارد حریم نماز می شود که در این صورت خیلی از کارها بر انسان حرام می شود مانند روی برگرداندن از قبله ، خوردن و آشامیدن ، حرف زدن و غیره. ما کف دست ها را به سوی قبله نزدیک گوشمان می گیریم و با گفتن تکبیر دست ها را به پشت سر می اندازیم ، این یعنی که ما همه چیز غیر خدا را به پشت سر گذاشتیم و خدایا تو را حی و حاضر می بینیم.

سوره حمد

اولین آیه خداوند «بسم الله الرحمن الرحيم» است یعنی به نام خداوند بخشاینده و مهربان. رأفت و مهربانی خداوند بر همه ی صفات او پیشی گرفته است. ما معمولاً مادران را مهربان می دانیم این در حالی است که مهر مادر از ناحیه خداست و در مقابل مهربانی خدا مانند قطره ای در مقابل دریاست. خیلی از انسان ها مهربان هستند ولی از بخشش آنها خبری نیست و برعکس خیلی ها بخشنده اند ولی نا مهربان و منت گذارند ولی خداوند اینطور نیست ، خدا هم بخشنده و هم مهربان است. خداوند گناه کاران را نه تنها می بخشد بلکه با رحمت و مهربانی با آنان برخورد می کند ، گویی اصلاً عصیان و سرپیچی نکره اند. تفسیر و معنی «بسم الله الرحمن الرحيم» بسیار فراگیر و عمیق است که نه مجال بحث آن در اینجا می گنجد و نه علم و دانایی بنده حقیر در آن اندازه است که بتوانم آن را تفسیر و تعبیر کنم و نه تهذیب و تأدیب نفسم در آن حد است. «عزیزان را توصیه به مطالعه کتب تفسیر قرآن خصوصاً تفسیر امام خمینی در باره ی سوره حمد می نمایم.»

الحمد لله رب العالمین «سپاس برای خدایی که پروردگار جهانیان است»
واژه عالمین یعنی دو جهان که می تواند شامل جهان دنیا و آخرت باشد ، جهان زندگان و مردگان باشد ، جهان نباتات و جمادات ، جهان کوچک ها و بزرگ ها باشد و یا جهان زشت ها و زیبایی ها ، یا جهان گرما و سرما یا جهان نرها و ماده ها ، جهان خشکی ها و دریا ها ، جهان خوشی و ناخوشی ها ، جهان خنده ها و گریه ها ، جهان راحتی و سختی ها و هزاران تعبیر دیگر میتوان از واژه عالمین برداشت کرد اما آنچه بیشتر مورد تأیید مفسران است همان جهان دنیا و آخرت است.

الرحمن الرحيم «بخشاینده ی مهربان است»

بار دیگر علاوه بر آیه شریفه «بسم الله الرحمن الرحيم» در سوره ی حمد تأکید به بخشش و مهربانی خدا دارد و باز برای در یافت و فهم این آیه شریفه به رحمت بی انتها ی خداوند پناه می بریم تا آن را در لحظه لحظه ی زندگی بیشتر درک کنیم.

مالک یوم الدین «صاحب روز قیامت است»

بی شک خداوند صاحب همه چیز حتی دنیا است اما آدمی در دنیا اختیار انتخاب خیر و شر را دارد. صاحب مال و همسر و فرزندان در دنیا هست که آن هم موهبت الهی است اما در آخرت دیگر صاحب هیچ چیز نیست. آن روز انسان حتی مالک و صاحب اختیار اعضا و جوارحش هم نیست که قرآن یاد آور می شود آن روز اعضای انسان بر علیهش شهادت می دهند. بنا بر این ، این آیه یاد آور روز قیامت و جهان آخرت برای انسان است که انتها و ایستگاه آخر را برای ما مشخص می کند و به ما میفهماند که محصور به این دنیا نباشیم.

أَيَّاكَ نَعْبُدُ و أَيَّاكَ نَسْتَعِينُ «فقط تو را می پرستیم و فقط از تو یاری می خواهیم»

اصلی ترین قسمت سوره حمد به نظر بنده این آیه شریفه است که پرستش را مختص ذات اقدس الهی میداند و یاری خواستن را از ناحیه او بخواهیم ، علاوه بر این هر دو فعل این آیه به صورت متکلم مع الغیر است یعنی هر گاه ما نماز را به صورت فرادا هم بخوانیم همه ی مسلمانان را در پرستش خداوند و یاری خواستن از خداوند با خود همراه می کنیم.

اهدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ «ما را به راه راست هدایت فرما»

در زندگی انسان هر چیز که صادقانه رنگ و بوی الهی بگیرد و نیت و اعمالمان برای رضای خدا باشد راه راست یا راه هدایت تلقی می شود که عبارت است از کتاب خدا و سنت رسول اکرم و ائمه معصومین. آیه بعدی توضیحی است در باره ی راه هدایت.

صِرَاطَ الَّذِينَ أَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ «راه کسانی که به آنان نعمت داده ای»

واژه نعمت شامل همه چیز هایی که انسان از آن برخوردار است میتواند باشد که شمارش نعمت های خداوند از دست بشر خارج است اما آنچه که مورد تأکید قرآن است نعمت هدایت است که آن توفیق خداوندی منت او بر انسان است و نعمت توحید و پرستش خداوند ، رسالت نبی اکرم است که ما بر آن عهد کرده ایم و راه همه ی انبیا و اولیا الهی را شامل می شود و شیوه ی زندگی همه ی انسان هایی که در زندگی شان رنگ و بوی الهی بوده است.

غیر المغضوب علیهم و لا الضالین «نه راه کسانی که بر آنان خشم گرفته ای»

در این آیه کسانی که خداوند بر آنان خشم گرفته مانند قوم عاد ، ثمود ، لوط و غیره را از راه انانی که هدایت شده اند و استثناء نموده و نوعی دوری جستن از اقوام نام برده از ما خواسته است.

سوره اخلاص یا توحید

قُلْ هُوَ اللهُ أَحَدٌ «بگو خداوند یکی است»

این آیه شریفه تأکید بر یگانگی خدا دارد ، شریکی در خلقت و فرمانروایی آسمانها و زمین ندارد و الله اعلم

الله الصَّمَد «خداوند بی نیاز است»

خدای رحمان بی نیاز مطلق است. نیاز به هیچ چیز و هیچ کس ندارد بلکه همه چیز وابسته و نیازمند کامل به اوست. او بی نیاز است از خلق شدن ، خوراک و پوشاک ، جا و مکان ، زمان ، خواب ، استراحت و هرچیز که ما تصورش را می کنیم و اما همه چیز که در عالم خلقت هستند ، هستی و تمام موج و داتش وابسته کامل به خداوند منان هستند و الله اعلم.

لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ «خداوند نه پدر و مادری دارد و نه فرزندی»

خداوند که بی نیاز از هرچیزی است از پدر و مادری به وجود نیامده و زن و فرزند نیز ندارد. در قرآن کریم به نکوهش و سرزنش انسان هایی که خداوند را به زن و فرزند و یا پدر و مادری نسبت می دهند می پردازد و مردم را از گمان آن نیز نهی می کند و آن را گناه و ظلمی بزرگ می شمارد.

وَكَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا أَحَدٌ «مانند خداوند نبوده و نیست»
هر توصیف درستی که در باره ی خداوند کنیم او بالا تر از آن است و هیچکس مثل ومانند او نبوده و نخواهد بود.

رکوع

سَبْحَانَ رَبِّيَ الْعَظِيمِ وَبِحَمْدِهِ «پاک و منزّه ست پروردگار بلند مرتبه من و او را سپاس می گویم»
در دوران ها و قرن های گذشته آدمی معمولاً در مقابل حاکمان کرنش و تعظیم می کرده اما آیین اسلام کمر خم کردن و تعظیم را فقط در مقابل خدای رحمان مجاز می داند و نه دیگران.
واژه سبحان ، «پاک و منزّه بودن» یعنی این که خداوند از هر صفت خوب که متصور شویم بالا تر است و از هر صفت زشت پاک و مبرا و به دور است.

سجده

سَبْحَانَ رَبِّيَ الْأَعْلَى وَبِحَمْدِهِ «پاک و منزّه است خداوند بزرگ و من او را ستایش می کنم»
سجده عالی ترین تجلی افتادگی و خاک ساری و فروتنی است ، بنابر این آدمی در برابر معبودی بی همتا سر به سجده می گذارد و بالا ترین نقطه بدن که پیشانی است به خاک می گذارد و شکرگزار خداوند می شود.
هر رکعت نماز دو سجده دارد که اولین آن نماد دنیا است یعنی اینکه خدایا اگر من در این دنیا هر مقام و منصب و جایگاهی دارم ، در مقابل شما ، ای خدا ، کوچک و حقیرم.
دومین سجده در هر رکعت نماد آخرت است و یاد آور آن است که انسان می میرد و به خاک تبدیل می شود و مجدداً در قیامت زنده می شود و انسان شاکر آن خدایی است که در قبر و قیامت و در زمان بی کسی ها همراه اوست. ما شیعیان معمولاً تربت کربلا را به صورت مهر بر پیشانی می گذاریم که در هر صبح و شب قیام امام حسین علیه سلام و یارانش را زنده نگه داریم و در روایت ها آمده است که بعد از حادثه کربلا امام سجاد علیه سلام برای یاد آوری شیعیان و آیندگان از حادثه کربلا آن را بنیاد نهاده است.

قنوت

رَبَّنَا آتِنَا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً وَفِي الْآخِرَةِ حَسَنَةً وَقِنَا عَذَابَ نَارٍ «خدایا در دنیا و آخرت نیکی و خوبی ها را نصیبمان گردان و ما را از عذاب آتش جهنم دور نگه دار»
انسان در دومین رکعت از هر نماز بعد از حمد و سوره و پیش از رکوع با این دعا که یک دعای قرآنی است همه خوبی های دنیا و آخرت را از خدا می خواهد و نجاتش از آتش جهنم را آرزو میکند.

تشهد

الْحَمْدُ لِلَّهِ أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ «شهادت میدهم که خدایی جز خدای یگانه نیست و شهادت میدهم که محمد بنده و فرستاده خداست درود خداوند بر محمد و آل محمد»
ابتدا ما خدا را شکر می کنیم که مسلمان هستیم و این دو جمله ابتدای مسلمانی است.
ما معمولاً گواهی شهادت را برای برپایی عدالت در دادگاه های دنیا می دهیم. نماز به مشابیه دادگاهی می ماند که مسلمانان هر وعده در آن حاضر می شوند و شهادت میدهند به یگانگی خدا و رسالت پیامبر اما گواهی ما این است که رسول اکرم ابتدا بهترین بنده ی خداست و بعد به عنوان خاتم پیامبران نازل شده است.

تسبیحات اربعه

سَبْحَانَ اللَّهِ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ وَلَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَاللَّهُ أَكْبَرُ
پاک و منزّه است خداوند و هر آنچه که از خداوند توصیف شود برتر و بالا تر است و از همه بدی ها و کاستی ها منزّه و پاک است و خداوند را سپاس گزارم و خدایی جز او نیست و خداوند بالا تر از آن است که توصیف شود.

سلام

السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا النَّبِيُّ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ «سلام بر تو ای خدا پیامبر خدا و رحمت خدا بر تو باد»
واژه «سلام» یکی از اسم‌های خدا به معنی درود، برکت، تهنیت و سلامتی است. ما در انتهای نماز بر رسول اکرم درود و سلام می‌فرستیم. ضمیر «ک» به معنی «تو» و کلمه «أَيُّهَا» به معنی «ای» نشان‌دهنده این است که ما پیامبر را حاضر و در کنار خود می‌دانیم.

السَّلَامُ عَلَيْنَا وَعَلَىٰ عِبَادِ اللَّهِ الصَّالِحِينَ «سلام بر ما و سلام بر همه بندگان نیکوکار خدا»
هنگام نماز ما بر خودمان و همه بندگان خوب خدا از حضرت آدم تا حضرت صاحب‌الزمان (عج) و همه بندگان خوبی که در آینده زندگی خواهند کرد درود و سلام می‌فرستیم.

السَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ «سلام بر شما و رحمت و برکت خداوند بر شما باد»
در آخرین جمله نماز بر همه بندگان خداوند درود و سلام می‌فرستیم و برکات خدا را برایش آرزو می‌کنیم.